

Cursus Torah

(16) Parasjat Bo

Driebergen, 14 februari 2012

Willem J. Ouweneel

*parasjat Bo ('Kom! [= hier:
Ga!]) (Ex 10:1 – 13:16)*

Achtste en negende plaag; instelling van
Pèsach; tiende plaag; heiliging van de
eerstgeborenen

Onderverdeeld:

- I. Ex 10:1-12:14 (1e les)
- II. Ex 12:15-13:16 (2e les)

Overzicht van de 9 plagen

Water in bloed

water imitatie
imitatie

Farao verhardt zich

‘Laat trekken!’

‘In de morgen’

Steekvliegen

water afzondering

Farao verhardt zich

‘Laat trekken!’

‘In de morgen’

Hagel

hemel afzondering

(God) verhardt Farao

‘Laat trekken!’

‘In de morgen’

Kikvorsen

water imitatie

Farao verhardt zich

‘Laat trekken!’

Veepest

aarde afzondering

Farao verhardt zich

‘Laat trekken!’

Sprinkhanen

hemel (afzondering)

God verhardt Farao

‘Laat trekken!’

Muggen

aarde géén

Farao verhardt zich

zonder waarschuwing

Zweren

aarde (afzondering)

God verhardt Farao

zonder waarschuwing

Duisternis

hemel afzondering

God verhardt Farao

zonder waarschuwing

De goden van Egypte

8e plaag: Serapis (beschermert tegen sprinkhanen); vgl. Nepri (korengodin), Thermoethis (vruchtbaarheids-godin); Isis & Seth (beschermers van de gewassen)

9^e plaag: (Amon-)Re/Ra (zonnegod)

10^e plaag: Faraó zelf (eerstgeborene gewijd aan de godheid!)

Toepassing

Naast de letterlijke Uittocht van Israël:

- (1) verlossing van de zondaar uit de slavernij van ‘Egypte’ (zonde, dood, satan)
- (2) verlossing van Israël in de eindtijd: de ware Mozes, vreemdelingschap & bruid, nieuwe bemoeienis met Israël, wat diens ellende aanvankelijk vergroot (Grote Verdrukking); vgl. Openbaring!
- (3) vgl. ook christelijke eindtijd! 2Tm 3:1-9 (= werkzaamheid van Jannes & Jambres t/m 3^e plaag)

Achtste plaag: sprinkhanen (10:1-20)

10:1 ook de knechten door God verhard! (vgl. 7!)

vs1: ‘mijn plagen’ (9:14) = ‘mijn tekenen’ voor Israël, vooral de (klein)kinderen (‘wat be-*teken*-en deze dingen?’) (vgl. Jl 1:3, ook sprinkhanenplaag!); vgl.:

- 10:9v.: samen met de kinderen
- 12:24,26: inzetting voor de kinderen
- 13:8,13-15: toewijding van de eerstgeborenen

Vgl. Ps 78:4-8: onderwijs aan de kinderen!

Compromis

Farao/Satan komt met vier compromisvoorstellen:

(1)8:25v. offeren in Egypte (= zonder verlossing!)

(2)8:28 binnen bereik van Egypte: ‘grenschristendom’ (vgl. Lot)

(3)10:8-11 ‘alleen de mannen’ (kinderen verloren!
zo vaak vandaag)

(4)10:24-26 ‘zonder kudde’ (= zonder offerdienst)

10:16: vgl. 9:27 belijdenis waardeloos

Negende plaag: duisternis (10:21-29)

3e van de 3e serie: volgt weer direct op vorige plaag

Gericht tegen de zonnegod, Amon-Re!

N.B. 10e plaag volgt direct op 9e; vgl. het lam (4 dagen vóór Pèsach in huis genomen! 12:3) >> 10:23 ‘licht in de woningen’ (vgl. Op 21:23! Js 60:1v.)

10:25 Ibn Ezra: ‘u zult ons maar al te graag offerdieren meegeven!’

10:28 ‘ik wil jullie niet meer zien’ > vs29 bevestigd door Mozes (profetie); vgl. 12:31! (in het donker?)

Laatste woorden tot Farao

11:1 ‘*had* gezegd’? rabbi’s: openbaring ter plekke!
(11:4 volgt direct op 10:29!)

11:2: vgl. 3:22; 12:35v. (Rasji: vgl. Gn 15:14): de
‘beroving’ (Latijn: *spoliatio*) van de Egyptenaren
(bekende toepassing: christelijke overname van
heidense wijsheid)

11:3: vgl. 3:21! Mozes’ faam in Egypte, maar ook bij
‘het volk’ (Nachmanides: d.i. Israël)! hier in volle
rust & waardigheid (vgl. zijn roeping in Ex 3v.!)

Laatste plaag voorzegd

11:5vv. dood van de eerstgeborenen (mens én vee)
aangekondigd; Israël gespaard (vs 7: ‘afzondering’)

(Egypte getroffen in zijn kracht & trots! Ps 78:51;
136:10 >> wereldmacht geknakt)

Vs7 grote rust in Israël

Vs9 ‘mijn wonderen’ (3e benaming; vgl. 9:14; 10:1v.)

Vs9v. afsluiting! Ex 12 = nieuw begin (vgl. Jesjoea in
de paasnacht, na het vertrek van Judas: vijand ver-
broken, verlossing aangekondigd)

Een nieuwe maandtelling

12:1 in Egypte! rest van de Torah in de woestijn

12:2 1^e gebod van de Torah: verandering van kalender: 7^e (= Abib, 13:4) wordt 1^e maand (Nachmanides: 1^e van de maanden, niet ‘begin van het jaar’!)

12:3 ‘lam’, eig.: stuk kleinvee (vs5) (Nachmanides: ram = heilig dier in Egypte! dít lam toont zwakte v. Egyptes goden; ram = Zodiakteken voor Nisan).

Vgl. Jesjoea: Jh 1:29,36; Hd 8:32 (vgl. Js 53:7); 1Ko 5:7 (paaslam!); 1Pt 1:19; 30x in Op

Het ‘bewaren’ van het Lam

Vs4: per familie, niet hele volk *samen* (Gods volk bestaat uit gezinnen)

Vs5: volkomen (Rasji: want offer!): 1Pt 2:22; 2Ko 5:21; 1Jh 3:5

Vs6: ‘bewaren’: 4 dagen de volkomenheid van het Lam rustig gadeslaan: ‘zie, het lam Gods’! (Jh 1:29,36; Op 5:6 Lam staat centraal!)

Slachten: familiehoofden, niet priesters (vgl. 24:5) (hier geen altaar/welriekende reuk/‘naderen tot God’)

‘Tijd van het avondoffer’

Het Pèsachoffer valt samen met:

- (1) het latere avondoffer (tabernakel) (Ex 29:39b,41)
- (2) het dagelijks reukwerk (Ex 30:8)
- (3) het gebed van Ezra (Ea 9:4v.)
- (4) de verhoring van Daniël (Dn 9:21)
- (5) 9e uur: sterven van Jesjoea (Mt 27:46)
- (6) 9e uur: genezing van de verlamde (Hd 3:1)
- (7) 9^e uur: verschijning aan Cornelius (Hd 10:3,30)

Bloed, brood, kruiden, vuur

Vs7 1^e melding van offerbloed!!

Bloed beschermt allen in het huis: wendt oordeel af
(bloed 1x aangebracht, het eten gebeurt jaarlijks)

Vs8,11: 1x eten in haast (jaarlijks in rust) (eten: herin-
nering aan, gemeenschap/eenmaking met het Lam)

Vs8: ongezuurd brood: want haast (zie vs15)

bittere kruiden (*maror*, mv.: *m'rorim*): herinnering aan
de bitterheid van de slavernij (1:14)

Vs9: felheid van het vuur (Jesjoea in de 'vurige oven')

God ‘gaat voorbij’ met zijn oordeel

Vs10: niets overlaten; het eten niet los maken van het slachten (vgl. 1Ko 11:29)

Vs11: 1e keer: Pèsach (= ‘voorbijgaan’; zie vs13)

Vs12: 10e plaag: nu geen instrumenten (insecten, ziekten), maar God handelt rechtstreeks

Vgl. 11:7 ‘afzondering’: toch ook Israëls eerstgeborenen getroffen als zij niet schuilen achter het bloed (Israëls zonen van nature niet beter dan die van Egypte!)

Dag om te gedenken

Vs12: oordeel over de ‘goden’ van Egypte!

Vs13: bloed = ‘teken’ *voor u*, nl.: ‘God spaart jullie vanwege het lam’ (Midrasj: bloed daarom aan de *binnenkant* van de huizen!)

God ziet het bloed: alleen *zijn* waardering ervan telt (niet de onze): *dáár* hangt onze verlossing van af

Vs14: *nú* de realiteit, *stráks* de herinnering eraan (*in-*
stelling van Pèsach en Matsot)

Einde 1e les

Zuurdeeg (a)

Vs15: Pèsach in de huizen, maar 7 dagen onderweg
(= het eigen meegenomen brood; later manna)

Zuurdeeg *altijd* beeld van het heimelijk zich verspreidende kwaad (zie volgende schema)

Schijnbare ‘uitzonderingen’: Lv 23:17; Mt 13:33

Ongezuurd brood: Jesjoea in zijn volmaakte wandel;
eten ervan: dit ons eigen maken (vgl. 1Ko 5:6-8:
‘broden van oprechtheid & waarheid’)

Zuurdeeg (b)

- (1) afgoderij (Mt 13:33; vgl. Zc 5:5-11)
- (2) (valse) leer v.d. farizeeën (Mt 16:6,11v.; Mc 8:15)
- (3) (valse) leer van de sadduceeën (Mt 16:6,11v.)
- (4) wereldsheid van Herodes (Mc 8:15)
- (5) huichelarij van de farizeeën (Lc 12:1)
- (6) onzedelijk gedrag (1Ko 5:6-8)
- (7) valse leer binnen de kerk (Gl 5:9)

Feest van Matsot

Vs15 én 19: weigering >> doodstraf (want gemeenschap met God & zijn volk verbroken)

Vs16: Ibn Ezra: 1e dag = uittocht, 7e dag = doortocht Rietzee; eerste ‘godsd. vergaderingen’ van het volk!

Vs17: herinnering aan God zelf: *Hij* heeft hen uitgeleid

Vs21vv.: inzetting nu doorgegeven aan het volk

Vs22: hysop teken van eigen geringheid (Lv 14:4,6,49,51; Nm 19:6,18; Ps 51:8)

De ‘verderver’

Vs22 in huis blijven, want de ‘verderver’ gaat rond (1Ko 10:10; Hb 11:28; vgl. Ps 78:49 ‘schare verderfengelen’); NBV: ‘doodsengel’

= kwade macht, in dienst van God? vgl. 1Kr 21:15 (3 dagen pest); Js 54:16 (verderver ‘geschapen’)

Zie ook 1Sm 16:14 (‘boze geest van God’) en 1Kn 22:19-23 (‘leugengeest’)

Vgl. Job: God ‘gebruikt’ satan

Plaats van de kinderen

10:1v. onderwijs over wat in de wereld gebeurt

10:8-11 eenheid van het gezin in de dienst van God

10:23 licht v.h. Lam in het gezin in 'n donkere wereld

11:5-7 alle kinderen van nature onder Gods oordeel

12:3-7 hele gezin 4 dagen gericht op het Lam

12:11-15 kinderen veilig achter het bloed

12:24-27 onderwijs over de betekenis van Pèsach

13:4-10 idem over de betekenis van Matsot

13:11-16 idem over de heiliging van de eerstgeborenen

De vier kinderen

Joodse traditie tijdens de Sedermaaltijd:

- (a) Het *wijze* kind stelt de zeer uitgebreide vraag van Dt 6:20v.
- (b) Het *slechte* kind vraagt Ex 12:26 ('voor u' – sluit zichzelf dus buiten)
- (c) Het *simpele* kind vraagt Ex 13:14: 'wat is dit?'
- (d) Het *onnozele* kind weet nog geen vragen te stellen, maar krijgt toch antwoord: Ex 13:8

Vervulling

Vs27b,28: Israël dankbaar! (vs3-27 = één toespraak op de 10e v.d. maand >> namen een lam in huis)

Vs29: 14e v.d. maand: 10e plaag tijdens Pèsachnacht

Vs31: Farao eindelijk bereid!

Vs32: vraagt zelfs om de zegen van Mozes & Aäron!

Vs33: ook de Egyptenaren dringen aan (Ps 105:38!)

Vs34,39: voorzorgen tegen doordeseming v.h. brood

Vs35v.: ‘beroving’ van de Egyptenaren

Begin van de uittocht

Vs37: van Ramesses (= ‘zonnestad’) naar Soekkot (= ‘hutten’ > pelgrims) (vgl. Ram[es]ses II!)

600.000 ‘mannen’ (totaal > 2 miljoen mensen!?), óf ‘600 geslachten’? (vgl. Mi 5:1)

Vs38: ‘gemengd volk’: vgl. Nm 11:4; Ne 13:3!

Vs42: ‘nacht [7x in Ex 12!] van waken’ (mv.) =

(a) *God* waakte over Israël (Rasji e.a.; ook WV, NBV)

(b) *Israël* waakte voor de Heer (Nachmanides; vgl. SV)

Dateringen

Vs40: 430 jaar: vgl. Gn 15:13 400 jaar (rabbijnen: vanaf geboorte Isaak); 430 jaar vanaf roeping van Abraham (vgl. Gl 3:17!); 430 jaar is dus de *hele* tijd van de vreemdelingschap!

Vgl. 1Kn 6:1 480 jaar tot tempelbouw = 969 v.C.; dus uittocht: 1449 v.C.; roeping Abr.: 1879 v.C.

N.B. Velen denken liever aan een Uittocht in de 13^e eeuw v.C. omdat dat beter zou passen bij de Egyptische & Kanaänitische geschiedenis

De Faraao van de Uittocht?

(a) vroege datering: Thoetmoses III? (1479-1425 v.C.) (18^e dynastie)

(b) volgens de gewijzigde chronologie van David Rohl: Doedimoses (1447 v.C.) (16^e dynastie)

(c) late datering: Ramses II? (ca. 1279-1213 v.C.) (19^e dynastie)

(helaas geen [duidelijke] Egyptische documenten of inscripties beschikbaar)

Nadere wetten (12:43-49)

Vs43-45: geen vreemdeling, wel huisgenoten: iedereen kan mee-eten (en ontkomen!) die zich bij Gods volk wil voegen (besnijdenis! vs48)

Vs46: ‘geen been gebroken’: Jh 19:32-37; vgl. Ps 34:21

Vs50: Ibn Ezra: uitspraak over de *latere* vieringen van Israël!

Vs51: plechtige samenvatting van al het verhaalde (‘die dag’: de dag na de paasnacht)

Opnieuw: wet op Matsot (13:1-10)

13:2-10 Matsot & heiliging van de eerstgeborenen horen bij elkaar: heiliging van het hele leven (Hb 12:23 ‘gemeente v.d. eerstgeborenen’!): eerstgeborenen óf verloren (Egypte), óf JHWH toegewijd

Rasjbam: aanvankelijk traden de eerstgeborenen op als priesters (vgl. Nm 3:40-51; zie ook Ex 24:5)

Vs3,9,14,16: 4x ‘sterke hand’

Vs4 1^e vermelding van de naam van de nieuwe 1^e maand: Abib (Aviv, ‘rijping’ [v.d. oogst]); vgl. Tel Aviv.

Het beloofde land

Vs5: vijf van de zeven Kanaänitische volken (vgl. Gn 15:21) (vaak zes genoemd: 3:8,17)

Aan de aartsvaders gezworen: Gn 15:18; 26:3; 28:13

Rasji: ‘melk’ van de geiten & ‘honing’ van dadels en vijgen (vgl. Dt 8:8)

Vs7: ‘In heel uw gebied’: veronderstelt ’t land Israëel!

Vs8 zie boven: het ‘onnozele’ kind (‘*mij*’ = heel persoonlijk getuigenis)

Gebedsriemen

Vs9,16: Gods woorden opschrijven en op hand & tussen de ogen binden.

Figuurlijk bedoeld (vgl. Rm 6:10v.,20-22; 1Ko 6:20; 2Ko 5:15), maar letterlijk toegepast: joodse gebedsriemen (*tefillin*) om voorhoofd en linkerhanden/-armen (linkshandigen: rechterhand/-arm)

Betreft vier passages die opgeschreven worden: (a) vs1-10, (b) vs11-16, (c) Dt 6:4-9 en (d) 11:13-21

Lossing door een lam

Vs12: elk 'rein' eerstgeboren dier geofferd

Vs13a: elk 'onrein' eerstgeboren dier (bijv. ezel, vgl. Rm 8:7; Gn 16:12; 22:5) gelost door een lam óf het wordt de nek gebroken

Vs13b,15: zo elke eerstgeboren mens (op 1 lijn gesteld met de ezel...): doden of lossen

Vs14a zie boven: het 'simpele' kind; antwoord: vs14b,15

Einde 2^e les